

Ještě musím zasadit celer

Jan Dostal a waldorfské hnutí

Jan Dostal se zasloužil o waldorfskou pedagogiku, tak by mohl znít zákon, kdyby ho bylo třeba. Jan Dostal se především zapsal do srdcí mnoha waldorfských učitelek a učitelů ve školách i školkách. Ovlivnil je v jejich setkání s anthroposofií, živým pramenem waldorfské pedagogiky. Jak? Zejména tím, že pro ně byl výjimečným příkladem člověka, který o anthroposofii pouze nevykládal, ale který anthroposofii žil. Ač nikdy na waldorfské škole neučil, měl k ní velmi blízko již proto, že rozuměl tomu, co je v ní nejpodstatnější.

Jako ještě nedostudovaný učitel a později začínající třídní učitel v semilské waldorfské škole jsem jej měl možnost prvně zažít v příbramském semináři waldorfské pedagogiky v roce 1996. A právě intenzivní zkušenost ze setkání s ním nás později vedla k tomu, že jsem s ním od roku 2000 po tři roky mohl spolupracovat již jako organizátor pražského semináře Asociace waldorfských škol pro třídní učitele. Jana Dostala jsme si vybrali jako hlavního lektora a pedagogického vedoucího semináře. Vybavuji si ho zřetelně, když přednášel ve svém šedém obleku, s pečlivou, drobným a úhledným písmem zapsanou přípravou. V jeho vzhladu bylo cosi prvorepublikově poctivého. Svým zevnějškem mi poněkud připomínal Karla Čapka nebo jiného prvorepublikového intelektuála, ale v tom zážitku bylo i cosi navíc. Zdálo se, že ho bylo jaksi víc, než kolik nabízel vnějškový pohled. Již tehdy mi vrtalo hlavou: čím to je? Teprve když jsem ve *Všeobecné nauce o člověku* v deváté přednášce narazil na část, v níž Rudolf Steiner vysvětluje působení pojmového života na jemnější utváření lidské fyziognomie, uvědomil jsem si, co mne tehdy a pak ještě mnohokrát později na jeho tváři tak zaujalo. Letité soužití s anthroposofickou duchovou vědou, doslova impregnace jejími živými pojmy, bylo tím, co se otisklo do živých rysů jeho tváře. I jeho mluva byla požítkem sama o sobě. Pro mne jako začínajícího waldorfského učitele zosobňoval Jan Dostal spolu s Josefem Bartošem reprezentanta generace, jež pronesla anthroposofii dvěma totalitami a teprve na sklonku života mohla plody své práce sdělovat veřejně.

Díky své dvojjazyčné výchově s neuvěřitelným citem pro češtinu i němčinu byl přímo předurčen k překladatelské činnosti. A je právě jeho zásluhou, že dnes mají waldorfstí učitelé k dispozici tři základní přednáškové cykly - *Všeobecnou nauku o člověku*, *Metodiku a didaktiku* a *Seminární hodiny*. Byl jedním z mála, kdo si byl skutečně vědom toho, že pro překlady mantrických textů a prűpovědí Rudolfa Steinera nevystačí člověk jen se znalostí příslušných slovíček. Přistupoval k nim s mimořádnou zodpovědností a kompetencí. Díky jeho překladům mohou dnes waldorfstí učitelé svou pedagogickou práci prohlubovat v profesních učitelských meditacích. Děti ve waldorfských školách denně zahajují vyučování jeho překlady ranních prűpovědí. Díky později vydaným přednáškám *Život s duchem jazyka* a zejména s překlady řečových cvičení Rudolfa Steinera pro první učitele stuttgartské Waldorfské školy mohou učitelky a učitelé pěstovat svůj vztah k jazyku a rozvíjet svou mluvu, nejdůležitější nástroj obrazného působení učitele.

Další oblastí, v níž se Jan Dostal pohyboval se stejnou jistotou, byla hudba. Ať to byly překlady a původní tvorba kánonů pro čtyři temperamenty nebo zhudebnění vlastního jedinečného překladu Morgensternovy básně „Umývání nohou“, staly se součástí hudebního života našich waldorfských škol. Zcela výjimečným hudebním a překladatelským počinem byl překlad tří prievozských divadelních her, které se v adventní a vánoční době hrají ve waldorfských školách po celém světě. Vlastně by bylo správné napsat, že šlo o zcela nové dílo, protože se mu podařilo převést v podstatě nepřeložitelný dialekt německé enklávy na

Žitném ostrově do osobité češtiny, která je prostá, lidová, a přitom všelidská. Doplnil je mnohdy náročnou, každopádně však krásnou vlastní hudbou.

Když jsme zakládali waldorfský časopis, tehdy ještě s názvem *Člověk, výchova a dítě*, a pokoušeli jsme se o první překlady Steinerových přednášek, byl nám rádcem a školitelem. Dodnes patří víkend překladatelského semináře u Dostálových v Senešnici k mým nejkrásnějším zážitkům. Tehdy se nás hned několik snažilo získat alespoň základní dovednosti v překládání anthroposofických textů. Ráno nás budil zpěvem melodie: „Již vzhůru přátelé, je čas, z blankytu slunko volá nás.“ S velkým taktem a s humorem nás pak upozorňoval na naše překladatelské přehmaty. Naše otázky se ale týkaly i jiné oblasti práce s jazykem. Vzpomínám si, jak po otázce, nač by si člověk měl dát největší pozor při psaní žakovské průpovědi na vysvědčení, maličko sklonil hlavu a s mírným šibalským úsměvem odpověděl: „Nu, měla by to být báseň.“ Dál nebylo třeba se ptát. Když jsme se ho potom s úctou ptali, na čem právě pracuje, a očekávali, že odpověď se bude týkat minimálně překladů Steinerových *Mysterijních dramát*, odpověděl: „Musím ještě zasadit celer.“ Odpověď hodná zenového mistra...

Kromě této „esoteriky všedního dne“ dokázal Jan Dostal s hlubokou niterností a nejhlubší vážností hovořit i o ústředních tématech anthroposofické pedagogiky. V rámci prohlubujících seminářů jsme v únoru 1998 zorganizovali seminář k tématu esoterních předpokladů práce ve waldorfské škole a vnitřní práce učitele. Tehdy pro 80 posluchačů hovořil zcela přímo a bez obalu o duchově nejnějnějších motivech práce waldorfského učitele. Vzpomínám si, že vážnost, která v sále vládla, nebyla těžká, dusivá, ale přinášela zřetelně momenty, v nichž si člověk uvědomoval, že učit na waldorfské škole ještě nemusí nutně znamenat, že je člověk waldorfským učitelem, že chce-li zůstat pravdivým, musí si v určitém okamžiku vyjasnit svůj vztah k anthro- posofii a vědomě začít budovat reálný, nikoli abstraktně-intelektuální vztah k duchovému světu.

V Janu Dostálovi se spojovaly skromnost a nadhled s nekompromisní esoterní vážností a věrností duchové vědě. Obojí bylo natolik intenzivní, že to bylo zjevné až do tělesnosti. Myslím, že právě to vedlo k tomu, že si Jan Dostal zachoval duševní svěžest a duchapřítomnost až do tak pozeňnaného věku. Cítím hlubokou vděčnost, že jsem se s ním mohl setkat.

Dušan Pleštil

(Dušan Pleštil je waldorfský učitel a anthroposof)